

Кочубей Тетяна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

**УКРАЇНА І КАНАДА: ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ БАГАТОРІВНЕВОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

У статті здійснений ретроспективний огляд становлення учительської професії та обґрунтовано особливості підготовки майбутніх учителів у системі багаторівневої педагогічної освіти в Канаді та Україні.

Ключові слова: *Україна, Канада, підготовка майбутніх учителів, система багаторівневої педагогічної освіти.*

В статье сделан ретроспективный обзор становления учительской профессии и обмотивированы особенности подготовки будущих учителей в системе многоуровневого педагогического образования в Канаде и Украине.

Ключевые слова: *Украина, Канада, подготовка будущих учителей, система многоуровневого педагогического образования.*

The article is a retrospective review of teachers' profession development and reasonable features for training of future teachers in the system of multi-level pedagogical education in Canada and Ukraine are given.

Key words: *Ukraine, Canada, preparation of future teachers, the system of multilevel pedagogical education.*

Пріоритетним завданням сучасної системи освіти в Україні є досягнення належної професійної підготовки фахівців різних галузей знань і з'ясування тих чинників, які сприятимуть формуванню їхньої конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках праці. Тому, не випадково, значна увага науковців України та викладачів вищої педагогічної школи максимально зорієнтована на використання всіх ефективних навчально-наукових надбань,

здобутих як у нашій країні, так і за її межами.

У цьому контексті розвиток педагогічної науки в Україні характеризується пошуком фундаментальних підходів до побудови навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, що знайшло своє відображення в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про соціальні послуги», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», в Національній доктрині розвитку освіти України. Зокрема, в них зазначено, що метою освіти й виховання повинна бути орієнтація сучасної вищої школи на розвиток особистості майбутнього фахівця (у тому числі і вчителя), котрій притаманна соціальна гідність, громадянськість, висока моральність і творчий потенціал.

Модернізаційні зміни у перебудові системи вищої освіти в Україні на сучасному етапі передбачають прийняття у новій редакції Закону України «Про вищу освіту», в якому одним із принципів державної політики у сфері освіти виступає принцип «інтеграції системи вищої освіти України у світову систему вищої освіти та Європейський простір вищої освіти за умови збереження і розвитку досягнень та традицій національної вищої школи» [6, с. 6]. Відповідно статтею 6 цього закону передбачено приведення у відповідність до міжнародних освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовку і педагогічних кадрів в Україні. Така підготовка, згідно до згаданої статті, буде здійснюватися у вищих навчальних закладах II та III–IV рівнів акредитації за освітньо-кваліфікаційними рівнями молодший спеціаліст та бакалавр (у ВНЗ II рівня акредитації), бакалавр, магістр та освітньо-науковим рівнем доктор філософії і науковим рівнем доктор наук (у ВНЗ III–IV рівнів акредитації). Якщо провести паралелі між освітньо-кваліфікаційними рівнями підготовки майбутніх учителів в Україні та іншими розвинутими країнами світу (серед яких хотілося б виділити Канаду), то в Україні, на сьогоднішній день, існують такі освітньо-кваліфікаційні рівні як молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст та магістр. Після прийняття у новій редакції Закону України «Про вищу освіту» освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст зникне, проте залишиться освітньо-кваліфікаційний рівень молодший спеціаліст (як особливість національної системи підготовки фахівців, у тому числі і вчителів). Підготовка майбутніх учителів в університетах, інститутах та академіях буде приведена у відповідність до шкали світових освітньо-кваліфікаційних рівнів: бакалавр, магістр.

Структурування змісту підготовки майбутніх учителів в Україні на сучасному етапі розвитку системи багаторівневої педагогічної освіти вимагає вивчення кращих моделей такої підготовки у зарубіжних країнах та впровадження їх у вітчизняну систему підготовки фахівців. Системі багаторівневої педагогічної освіти в Канаді у цій сфері, як ми уже зауважували, належить одне з провідних місць у світі. Адже Канада славиться високим рівнем освіти, вільним доступом до неї та якістю підготовки фахівців. Цьому сприяє розгалужена система різнопрофесійних університетів та коледжів у країні, її висококваліфікований професорсько-викладацький склад, теоретично вмотивована й практично реалізована система навчання [1, с. 9].

Привабливою вона є ще й у тому плані, що у Канаді проживає велика чисельність вихідців із України, які складають потужну українську діаспору, значна частина української молоді, на сьогоднішній день, теж здобувають освіту у ній. Перевага у дослідженні підготовки майбутніх учителів у системі багаторівневої освіти в Канаді полягає ще й у тому, що після Сполучених штатів Америки, вона займає провідне місце серед розвинених країн американського континенту. Крім того, досліджень приурочених розвитку і становленню освіти, у тому числі і вищої в США, є чимала кількість, а проблема підготовки майбутніх учителів у Канаді досліджена недостатньо. Як зазначає Н. В. Мукан: «Канада володіє вагомими педагогічними досягненнями та розвинутою системою професійної підготовки вчителів» [5, с. 6]. Все сказане вказує на актуальність, теоретичну і практичну значущість означеної проблеми.

Проблемі підготовки майбутніх учителів у Канаді приурочені дослідження Л. Андрущенко (педагогічна практика як засіб формування професійної компетентності вчителя в системі освіти Канади), Л. Булай (система народної освіти в Канаді), І. Гушлевської (професійний образ сучасного вчителя в США і Канаді), Л. Карпинської (розвиток педагогічної освіти Канади), Н. Мукан (система професійної підготовки майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Канади), М. Красовицького, Дж. Лаенз, М. Левченко, М. Фуллан (педагогічна освіта в Канаді), Дж. Вілсон, М. Водлінгер, Дж. Гудленд, П. Едмундсон, Дж. Ендрюс, П. Зелонка, Дж. Клезез, І. Серлз, С. Трахтенберга, Х. Тілема (програма підготовки педагога) та ін. Однак, поза межами дослідження залишилася проблема підготовки майбутніх учителів в системі багаторівневої освіти в Канаді і Україні.

Мета статті здійснити ретроспективний огляд становлення учительської професії та обґрунтувати особливості підготовки майбутніх учителів у системі багаторівневої педагогічної освіти в Канаді і Україні.

Історично система багаторівневої педагогічної освіти Канади почала розвиватися у той же час, що й у США і Великобританії. На її реалії, сутність впливав розвиток соціальної діяльності в США і в Англії (сучасна Канада утворилася внаслідок об'єднання деяких колоній Великобританії). Разом з тим, варто зауважити, що особливий і багато в чому своєрідний розвиток канадської системи підготовки майбутніх учителів досить помітно вплинув і на розвиток цієї професії в Англії, Шотландії, Ірландії, Німеччині [5, с. 12].

Процес становлення учительської професії та школи на теренах Канади сягає XVII століття і співпадає із відокремленням провінцій від американських колоній, як наслідок визнання королівської влади Британії, політичних та культурних ідеалів країни. Розвиток освіти в цілому та учительської професії, зокрема, відбувався під значним впливом Церкви, яка була монополістом освітянських інституцій. Цю характерну особливість разом із всіма консервативними традиціями тих часів система освіти Канади запозичила з Британії. У результаті, теорія і практика, які домінували у британській системі

освіти та в педагогічній діяльності вчителя, були запозичені в Канадську систему освіти. Оскільки географічно Канада межувала з Американськими колоніями, то зародження демократії, яка надала пріоритет рівності права на освіту всіх громадян країни, теж відобразилося на розвитку освіти Канади. Через значний обсяг території, своєрідні географічні й кліматичні умови в Канаді склалася своя своєрідна система підготовки майбутніх учителів [1, с. 9], яка передбачає здобуття трьох освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр освіти, магістр освіти, доктор освіти.

До системи підготовки майбутніх учителів у Канаді належать коледжі, факультети освіти університетів та різноманітні заклади професійної освіти, в яких можна здобути спеціальну професійну та вищу освіту. Основними принципами побудови навчального процесу у закладах системи багаторівневої педагогічної освіти в Канаді, які готують майбутніх учителів є: якість, доступність, мобільність, портативність, відповідність, науковість та відповідальність.

Доступність і неперервність освіти забезпечується всім громадянам Канади із врахуванням їхніх потреб та сподівань. Програми та навчальні можливості є різноманітними та всебічними, використовують багатогранність застосування методів, що узгоджуються з різними формами і засобами навчання та у подальшому відповідними умовами праці. Пріоритетом підготовки майбутніх учителів у системі багаторівневої педагогічної освіти в Канаді є отримання студентами базових знань, що в майбутньому дають їм можливість трансферу між навчальними програмами, інституціями та ринком праці [4, с. 19].

Велику роль у розвитку канадської системи підготовки вчителів відводиться уряду країни. Так, у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. приймаються національні документи і закони, в яких по-новому визначаються завдання професійної діяльності вчителів, наголошується на необхідності підвищення якості їх підготовки, поліпшення статусу і умов праці; запроваджується цільове фінансування (позики студентам – майбутнім учителям, гранти викладачам, вкладання коштів в інститути, які розробляють програмні документи тощо); організовуються численні національні наукові фонди і центри, які мобілізують академічну спільноту на наукові дослідження в галузі педагогічної освіти, розробку нових концепцій, навчальних програм тощо. Окрім того, уряди провінцій та їх департаменти і міністерства освіти забезпечують міжпровінційну мобільність, що відповідає гнучкості ринку праці. Концепція мобільності охоплює рух: між академічними програмами, закладами освіти та спеціальностями; між ринком праці та навчальним середовищем; між регіонами країни; між Канадою та іншими державами [3, с. 159].

Реформи, які відбулися у канадській системі педагогічної освіти спричинили суттєві зміни в педагогічних навчальних закладах. Діяльність семи факультетів освіти університетів Канади (Саскачеванський університет, провінція Саскачеван; Університет Брендону, провінція Манітоба; Університет Макгілл, провінція Квебек; Університет Британської Колумбії, провінція Британська Колумбія; Йоркський Університет, провінція Онтаріо;

Університет Оттави, провінція Онтаріо; Університет Альберти, провінція Альберта) та 2 університетських коледжів (коледж Конкордії, провінція Альберта; коледж Редеемер, провінція Онтаріо), які готують майбутніх учителів, характеризується інтеграцією наукової роботи та викладання. Всі члени університетської спільноти: і науковці-викладачі, і студенти є своєрідними учнями, які розширюють свої знання за допомогою досліджень та відкриттів, і, водночас, вчителями, оскільки передають свої знання іншим.

Однією із вимог, які ставить канадське суспільство перед системою підготовки майбутніх учителів, є відповідність знань та вмінь майбутніх вчителів потребам і реаліям педагогічної діяльності сьогодення; компетентності, необхідної сучасним вчителям початкової та середньої ланки в системі загальноосвітньої школи, що вимагає вдосконалення академічних програм на постійній основі.

Підготовка майбутніх учителів у Канаді спрямована на ознайомлення та вивчення передових світових педагогічних стратегій, педагогічного пошуку, усвідомлення закономірностей і принципів навчального процесу, вдосконалення прийомів, засобів, форм і методів організації навчального середовища, розвиток педагогічного мислення, а також усвідомлення необхідності здійснення педагогічного аналізу, самоаналізу та самоконтролю за власною фаховою діяльністю.

Головним принципом, який лежить в основі програм підготовки майбутніх учителів є: освіта вчителя – це процес, який триває все життя. Окрім основної підготовки, початкова педагогічна підготовка повинна супроводжуватись особистісним розвитком, який характеризується об'єктивною самооцінкою та вдосконаленням, усвідомленням необхідності здобуття знань та навичок, необхідних для подальшого навчання. Всі програми педагогічної підготовки забезпечують майбутнім учителям можливість набуття основних практичних навичок, знання теорії та її зв'язку з практикою, прогресивних учень та професійної компетентності. Факультети освіти університетів представляють якісні програми педагогічної підготовки та визнають важливість постійного їхнього контролю, оцінювання та вдосконалення власних пропозицій з метою ефективного відображення змін, що відбуваються в суспільстві та розвитку знань.

Таким чином, на сучасному етапі Канада володіє самобутньою системою освіти та професійної підготовки учителів, яка зазнала суттєвого впливу зарубіжних освітніх систем. На наш погляд, система багаторівневої педагогічної освіти в Канаді – це складна інтегрована структура, яка, поєднуючи елементи консерватизму та демократизму, являє собою унікальний феномен, що відповідає вимогам полікультурного суспільства, якому властива продуктивна взаємодія різноманітних культур та націй.

Глибоке вивчення системи багаторівневої педагогічної освіти в Канаді стимулюватиме застосування найбільш умотивованих форм і методів світового досвіду в діяльності навчальних закладів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Видишко Н. В. Про систему вищої професійної освіти в Канаді / Н. В. Видишко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007. – [Вип. 14]. – С. 7–10.
2. Грищенко Т. Я. Освітянські проблеми в Канаді / Т. Я. Грищенко // Рідна школа. – 1991. – № 10. – С. 89–90.
3. Гушлевська І. В. Вчительство як соціально-професійна група: професійний образ сучасного вчителя в США і Канаді / І. В. Гушлевська // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2005. – № 5. – С. 158–160.
4. Карпинська Л. О. Аналіз розвитку педагогічної освіти Канади кінця ХІХ – початку ХХІ століття / Л. О. Карпинська // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – Вип. 9–10. – С. 14–22.
5. Мукан Н. В. Становлення системи освіти Канади : методичні рекомендації до курсу «Порівняльна педагогіка» для магістрів спеціальності 8.000009 «Управління навчальним закладом» специфічних категорій підготовки, студентів та аспірантів інших спеціальностей / Н. В. Мукан – Львів : Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 2005. – 24 с.

Проект Закону України «Про вищу освіту» : [Електронний ресурс]. –
Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua>.